

ROUTE K30

Knapzakroute **Loon-Taarlo**

**18 km wandelen door
onbekend Drenthe**

Welkom in Loon en Taarlo

Het kleine Loon ligt tegenwoordig vrijwel aan de rand van een grote Asser nieuwbouwwijk. Een kanaal en een spoorlijn hebben er ruim anderhalve eeuw geleden voor gezorgd dat Loon zichzelf kon blijven. De ligging op de rand van het beekdal van de Drentsche Aa zal het dorp hopelijk tot in lengte van dagen voor verdere aantasting behoeden. De route brengt u over de Looneresch naar Taarlo en langs de made-landen van Taarlosche Diep en Loonerdiep. Onderweg zult u het Smalbroekerloopje ontdekken, een juweeltje verstopt tussen het Ballooërveld en het Loonerdiep met snelstromend, kristalhelder water. U vervolgt uw wandeling over de hoge Ballooëresch, door het prachtige natuurgebied Kampsheide en langs de eerste meanders van het Loonerdiep. De route brengt u langs twee hunebedden, enkele tientallen grafheuvels en prachtige oude boerderijen die door hun eigenaren gekoesterd worden. In en rond Loon en Taarlo hebben al minstens vijfduizend jaar mensen geleefd van het land.

Start

Tik op de nummers voor informatie

Algemene informatie

4

Hoe werkt het?

Uitleg over de route en praktische zaken

5

Routekaart + beschrijving

7

Loon om te beginnen

14

Het landschap van Loon en Taarlo

17

Informatie onderweg

21

**De pdf geeft de beste gebruikerservaring
in Acrobat Reader of iBooks.**

Algemene informatie

Startpunten

Restaurant-Hotel De Herberg van Loon,
Gasterenseweg 1, 9409 TJ Loon

[Routebeschrijving via Google.](#)

Lengte route 18 km

In tweeën te splitsen:

- Noordelijke lus 1-12 (10,5 km). Bij 12 rechtsaf naar nr 1.
- Zuidelijke lus 12-21 (8 km). Vanaf 1 richting Balloo. Na het bruggetje bent u bij 12 en dan verder.

Begaanbaarheid paden

Redelijk te belopen in alle jaargetijden, tussen punt 11 en 12 zijn natte gedeelten mogelijk.

Honden

Grotendeels toegestaan, mits aangelijnd.
Honden zijn niet toegestaan op Kampsheide vanwege de schapen. Zie punt 13 voor de omleiding met honden.

Hoe werkt het?

5 Informatie onderweg

- Als er onderweg bijzondere dingen te zien zijn, ziet u op de kaart een rode stip met nummer. U kunt doorklikken naar de beschrijving.
- Aan het einde van de achtergrondinformatie staan soms woorden in het blauw, deze verwijzen naar het [Knapzak ABC](#) waar aanvullende informatie te vinden is.

GPX-track

- Met de track kunt u op uw GPS-apparaat lopen of via een GPX-app op uw smartphone. [Download GPX track](#)

Printen

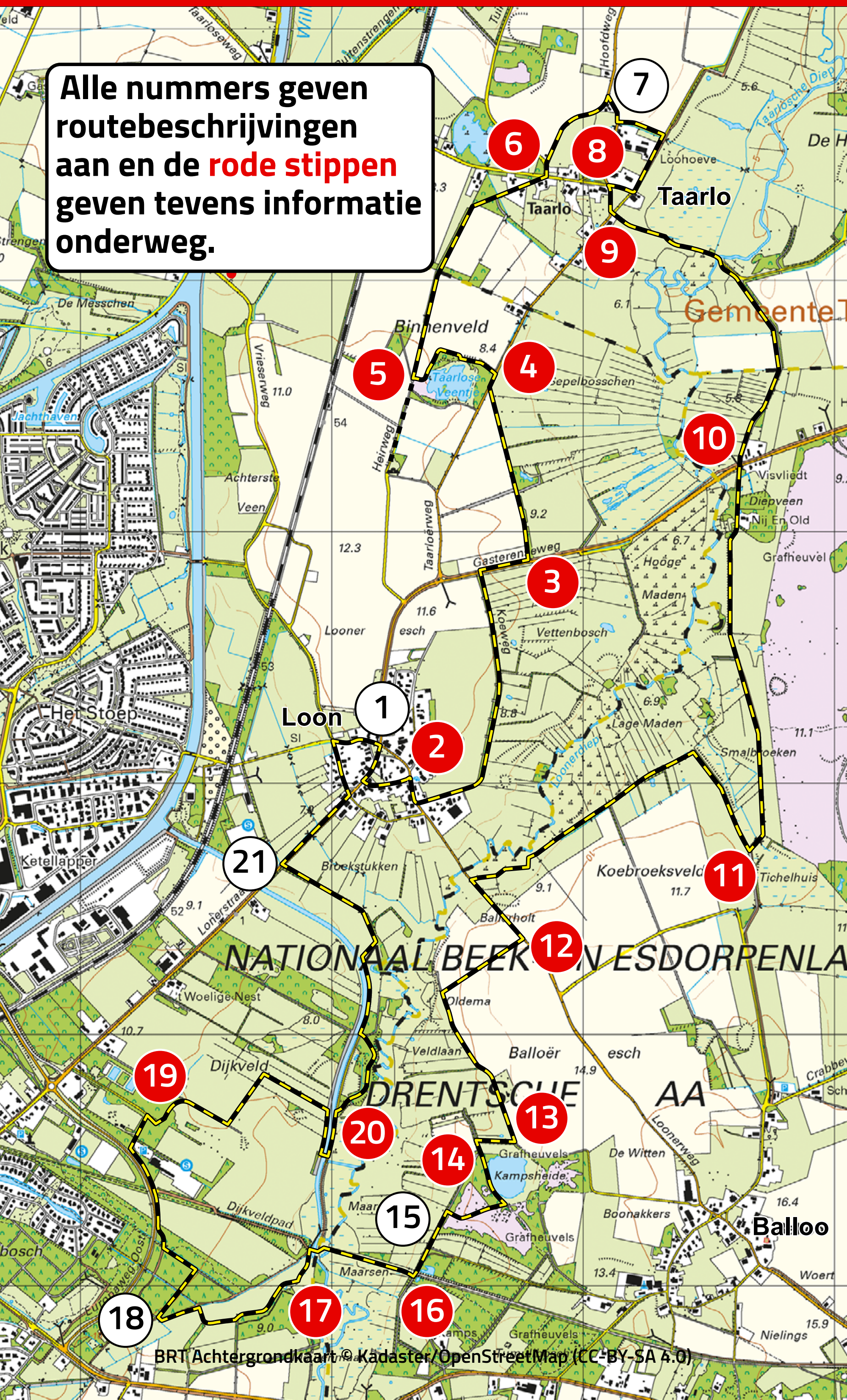
- Gebruik uw eigen printerinstellingen en zie de [tips](#).

Knoppen start en kaart

- Met de knop **START** gaat u naar de inhoud.
- Met de knop **KAART** kunt u naar de kaart navigeren en weer terug.
- Werkt alleen in Acrobat Reader en iBooks.

Routekaart

Alle nummers geven routebeschrijvingen aan en de **rode stippen** geven tevens informatie onderweg.

Routebeschrijving

1 De brink van Loon

- Vanaf de Herberg van Loon op de Brink loopt u een stukje richting Assen.
 - Na zo'n 100 meter gaat u linksaf de Markeweg in.
 - Aan het eind van de weg gaat u rechtsaf.
-

2 Langs de Koeweg het dorp uit

- Dan neemt u de eerste weg links, Koeweg.
 - Aan het eind van de zandweg steekt u de weg over en gaat u rechtsaf over het fietspad.
-

3 Droge voeten houden langs het Taarlosche Diep

- Vervolgens neemt u het eerste pad links.
 - U blijft het pad volgen. Dus negeer het pad naar links. U komt uit bij de weg van Loon naar Taarlo.
-

4 De turf van het dorp

- U steekt de weg over en slaat rechtsaf.
- Vervolgens neemt u het eerste pad links.
- Waar het pad ter hoogte van het ven Taarlose Veentje rechtsaf gaat, neemt u

het smalle pad rechtdoor.

- Dit pad loopt langs het ven, draait naar links en naar rechts en komt op een brede zandweg uit.
-

5 Hunebed

- Bij de brede zandweg gaat u rechtsaf.
 - *Als u op de zandweg linksaf gaat en even doorloopt, komt u bij hunebed D15.*
 - U volgt deze zandweg tot de doorgaande weg in Taarlo.
-

6 Arlo, Taarlo, Tynaarlo

- Steek de weg over.
 - Ga in de bocht rechtdoor en volg het paadje.
-

7 Hoofdweg

- Op de doorgaande weg aangekomen gaat u rechtsaf.
- Na zo'n 100 meter moet u linksaf. U loopt langs de linkerkant van de sloot.
- U komt uit op een verharde weg met naastliggend fietspad. Hier gaat u rechtsaf.
- Neem vervolgens de eerste weg rechts.

8 Op de brink van Taarlo

- Aan het eind van de weg slaat u bij de brink linksaf de Hoofdweg in.
-

9 Nationaal Park Drentsche Aa

- Even later moet u weer linksaf en vervolgt de weg bij de paddenstoel richting Rolde. U verlaat het dorp via de Osdijk.
 - Na de brug volgt u het fietspad of naastliggend zandpad.
-

10 Beek uit de bocht

- Bij de wegwijzer steekt u de weg Gasteren – Loon over. U blijft het fietspad richting Rolde volgen.
 - Vervolgens neemt u na zo'n 200 meter de langs het fietspad lopende zandweg.
-

11 Koel, helder water

- Op de driesprong van zandwegen gaat u rechtsaf.
- Vervolgens maakt het pad een bocht naar links.
- U negeert het pad linksaf. U volgt het smaller wordende pad.
- Het pad buigt af naar rechts en komt uit bij het Looner Diep.

- U volgt het pad langs het Looner Diep
 - Het pad komt uit bij de brug in de weg Balloo – Loon. Hier slaat u linksaf.
-

12 Uitzicht over de Ballooëresch

- Bij de eerste zandweg aan uw rechterhand slaat u rechtsaf. U blijft de zandweg volgen. Negeer het paadje aan uw rechterhand.
-

13 Mystérieuze putjes in een deksteen van het hunebed

- U passeert het hunebed van Balloo aan uw linkerhand en neemt het volgende pad rechts.
- Aan het eind van dit pad gaat u linksaf en bereikt na ongeveer 30 meter via een smal pad de ingang van het terrein Kampsheide.
- *Let op: Kampsheide is verboden voor honden. Als u een hond mee heeft, volgt u het pad dat rechts van Kampsheide loopt. Bij punt 15 kunt u de route weer oppakken.*

14 Drenthe in het klein

- U komt via een wildrooster Kampsheide op en volgt het smalle pad rechtdoor.
 - Op de kruising van bospaadjes gaat u rechtsaf. Dit paadje blijft u volgen.
-

15 Langs het beekdal

- U verlaat Kampsheide en slaat linksaf.
-

16 De Noord-Ooster Lokaal Spoorweg

- U neemt het fietspad rechtsaf. Negeer verderop het fietspad aan uw rechterhand.
 - Direct na de brug gaat u linksaf.
 - U loopt over een vlonder naar het Poepenhemeltje.
-

17 Het Poepenhemeltje van Bommen Berend

- U komt uit op een betonnen pad. Ga hier rechtsaf en neem het paadje dat achter de boomsingel langs loopt.
- U volgt dit pad. Negeer verderop het betonpad en weer verderop het bospad aan uw linkerhand.

- U steekt via het pad het grasland over en volgt de bocht naar links.
-

18 Bruggetje

- Nadat u over een smal bruggetje gekomen bent, steekt u eerst het geasfalteerde fietspad over en neemt dan direct het eerste pad rechts.
 - Aan het eind van dit pad moet u linksaf.
 - Vervolgens gaat u aan het eind van het pad rechtsaf het fietspad op.
 - Ga aan het eind linksaf en vervolg dan de klinkerweg (Dijkveldpad).
 - In de bocht aan het eind van de klinkerweg gaat u rechtsaf. U passeert een afsluitbalk.
 - U passeert een tweede afsluitbalk en loopt op het graspad rechtdoor.
-

19 Armoede op het Dijkveld

- Op de driesprong van graspaden gaat u rechtsaf richting een heuvel.
- Vóór deze heuvel gaat u door het hek. Daarna direct linksaf recht het grasland oversteken in de richting van een bomenrij.

- Bij de afrastering aangekomen volgt u die een eindje naar links, zodat u bij een klaphek komt.
 - Ga door het klaphek en loop rechtdoor over het veld in de richting van het volgende klaphek.
 - Na dit klaphek gaat u rechtsaf. Ga over de stuw links.
-

20 De omleiding van het Loonerdiep

- Na ongeveer 150 meter neemt u het bospaadje rechtsaf. Dit paadje blijft u bijna tot het einde volgen.
 - Hou dan links aan en ga bij het water rechtsaf. U blijft het asfaltweggetje volgen.
-

21 Lonerstraat

- Steek de weg Assen – Loon over en ga op het fietspad rechtsaf.
- In Loon neemt u de eerste weg linksaf, de Lonerbroekweg.
- Op de viersprong gaat u rechtsaf om bij het vertrekpunt terug te keren.

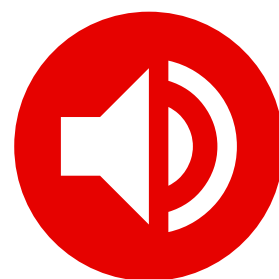
Loon om te beginnen...

FOTO: ROELOF HUISMAN

In 1998 vierde het dorp Loon massaal zijn 700-jarig bestaan. Oorzaak van de festiviteiten was een vermelding in de boekhouding van het Sint-Pieterskapittel in Utrecht uit 1298. Hierin stond de ontvangst van belastingen uit de 'villa Loen que est in parochia Roetlo'. De Loners besloten een boek uit te geven over de geschiedenis van hun dorp. Meteen in het Drents Archief stuitte de werkgroep op een oorkonde uit 1160 waarin Loon ook al vermeld werd. De Loners lieten zich het feestje echter niet door de neus boren. Het prachtige boek *Loon deur de jaoren hen* was in 1998 binnen de kortste keren uitverkocht.

Luister naar het hele verhaal

START

14

KAART

Het hart van het dorp

FOTO: HET DRENTSE LANDSCHAP

Als u vanuit Assen of Gasteren het dorp Loon binnenrijdt, ziet u een hond op de vluchtheuvel liggen. Op de Brink staan twee schapen aan weerskanten vlak naast de weg. Automobilisten hebben onwillekeurig de neiging meteen op de rem te gaan staan... Dat was ook precies de bedoeling van de Loners toen ze dit kunstproject van Gert Sennema verkozen boven de creaties van een aantal andere kunstenaars om hun dorp op te sieren. Sinds 1997 waken de honden en schapen dag en nacht over de veiligheid van de inwoners van Loon.

De twee oudste boerderijen - althans naar hun huidige vorm - vindt u aan de Markeweg. De grote boerderij op de hoek van de Asserweg en

de Markeweg is een gaaf complex dat in deze vorm uit het begin van de negentiende eeuw stamt. De baander zit, zoals gebruikelijk, aan de kant van de weg.

Verderop aan de Markeweg staat een boerderij met het jaartal 1804 op het muuranker. Dit hoeft niet te betekenen dat de boerderij toen gebouwd werd, maar het kan ook wijzen op een belangrijke verbouwing.

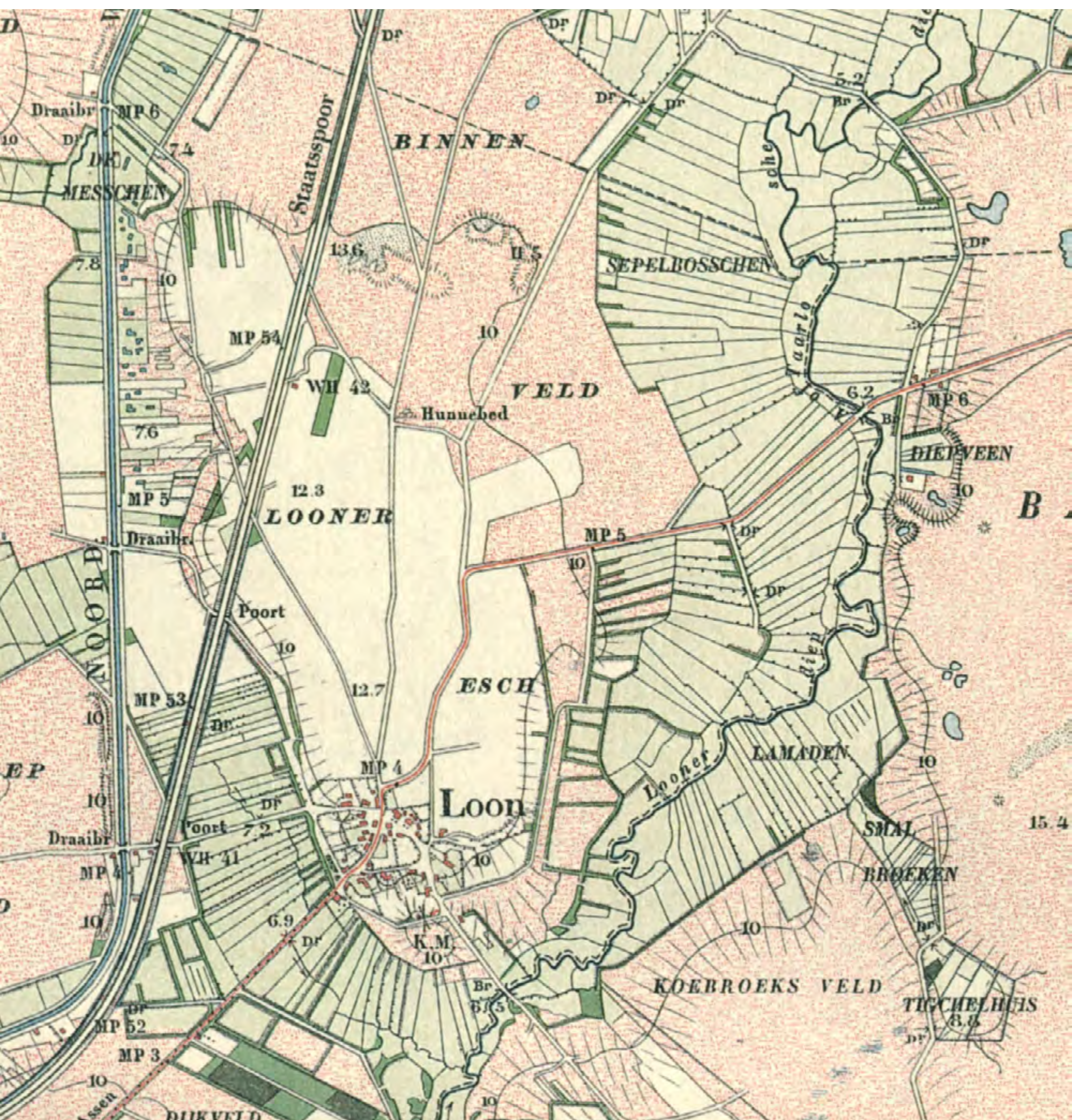

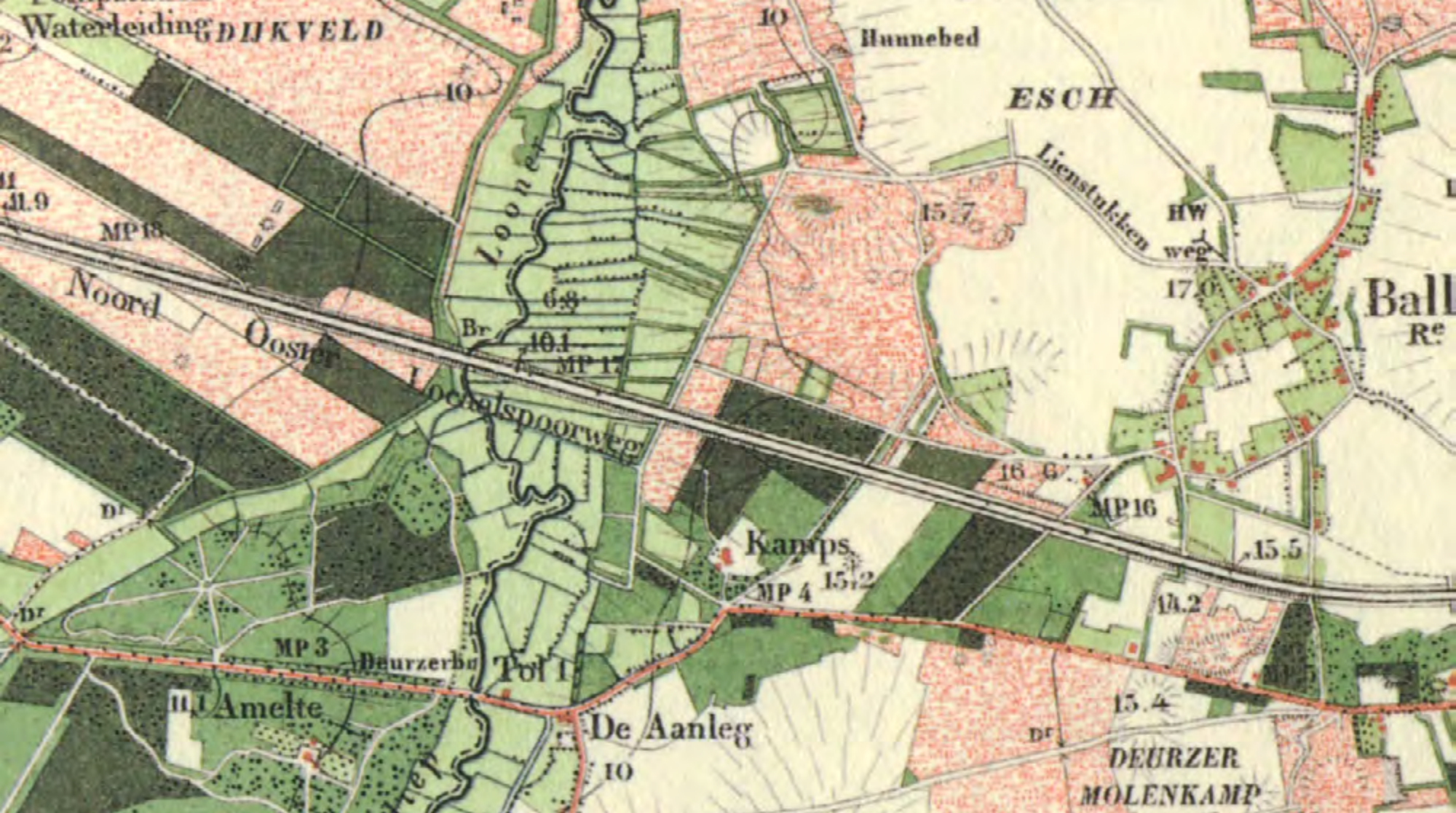
Het landschap van Loon en Taarlo

De Knapzakroute Loon-Taarlo voert u door een van mooiste gedeelten van het stroomdallandschap van de Drentsche Aa. Onderweg verandert de beek twee keer van naam: van Deurzerdiep wordt het Loonerdiep en vervolgens Taarlosche Diep. Dankzij de inspanningen van met name Staatsbosbeheer hoort het landschap tot de fraaiste beekdalen van Nederland.

Het landschap rond Loon vertoont alle karakteristieken van het esdorpenlandschap zoals dat in de loop der eeuwen gevormd is door de Drentse boeren. Binnen het patroon van essen, groenlanden en veldgronden vonden voortdurend wisselingen in het grondgebruik plaats. Deze route brengt u over de essen van de dorpen Loon, Taarlo en Balloo. Tijdens de route zult u regelmatig gebruikmaken van zandpaden die Loon en de andere dorpen verbonden met de hooi- en weilandjes langs het diep. Meestal liggen deze zandpaden op de grens van het beekdal en de voormalige heidevelden. Langs deze paden liggen vaak oude houtwallen. Vroeger dienden ze vooral om

de schapen bij het sappige gras van het beekdal vandaan te houden dat uiteraard veel aantrekkelijker was dan dat enkele groene blaadje dat op de dorre hei te vinden was. Opmerkelijk tijdens deze Knapzakroute zijn de hoogteverschillen tussen de essen en het beekdal die hier en daar meer dan vijf meter bedragen. Ook de oostkant en de westkant van het diep hebben een opvallend hoogteverschil. Het dorp Loon ligt zo'n vijf meter lager dan Balloo.

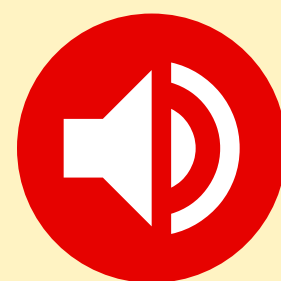
Deze kaarten tonen de situatie in Loon en omgeving rond 1900. Het dorp en de es lijken een eilandje tussen de groenlanden. U ziet de straatweg naar Gasteren en de Heirweg (punt 5 in de route) over de Looneresch lopen. Het hunebed van Loon ([punt 5 in de route](#)) ligt op de rand van de Looneresch en het toen nog onontgonnen Binnenveld. Bijzondere elementen op de bovenste kaart zijn het Noord-Willemskanaal en de spoorlijn Assen-Groningen. Op deze kaart zijn beide nog maar enkele tientallen jaren oud. Goed is te zien dat het kanaal door een beekdal gegraven werd. Bij de aanleg van de spoorlijn en het kanaal kreeg het dorp het voor elkaar dat er een tunneltje en een brug gebouwd werden om het Messchenveld, waar ze van afgesneden dreigden te worden, bereikbaar te houden voor de Loner schaapskudde. Opvallend element op de onderste kaart is de spoorlijn van de Noord-Ooster Lokaal Spoorweg van Assen naar Stadskanaal (punt 16).

Uit 't verleden

Jan en Henny Oortwijn wonen sinds 1979 in Loon. Daarvoor hebben ze een aantal jaren in Assen gewoond. Beiden echter kwamen oorspronkelijk van een dorp en dat bleef trekken... Regelmatig hadden ze het er samen over gehad om naar een plek buiten Assen uit te kijken. Toen in Loon de voormalige onderwijzerswoning te koop kwam, kon een wens in vervulling gaan.

Luister naar het verhaal van Jan en Henny Oortwijn

2 Langs de Koeweg het dorp uit

De Koeweg volgt de rand van het beekdal van het Loonerdiep, verderop Taarlosche diep geheten. De Loner boeren gebruikten de Koeweg om hun vee naar hun weidegrond langs het diepje te brengen en om het hooi op te halen. Links van de Koeweg vlakbij het dorp lagen vroeger de Goorns. Het was een complex kleine akkertjes aan de rand van de Looneresch waar iedere boer van het dorp een paar are had om er zijn groente te verbouwen. Er liepen geen paden over de Goorns. Iedereen mocht via de grond van de buurman naar zijn eigen lapje grond. Verderop links van de Koeweg lagen de Lienstukken, de akkers waarop de boeren vlas verbouwden.

[BEEKDAL, GROENLAND](#)

2 Uitzicht over de Looneresch

Links van de Koeweg ziet u de nieuwe weg naar Gasteren met een wijde boog over de Looneresch lopen. Tot 1970 liep de weg naar Gasteren een stukje verder oostelijk, dichterbij de Koeweg. Deze Loneresweg kwam ter hoogte van de weg naar Taarlo uit.

Uit onderzoek van de bodem van de es en de veldnamen blijkt dat de es direct ten noordwesten van het dorp het oudste gedeelte is. Dit deel van de Looneresch moet al voor het jaar 1000 zijn ontgonnen. In later eeuwen werd het Binnenveld tussen Taarlo en Loon door de Looner boeren zowel verder in noordwestelijke richting (het Wester Nijlant) tot aan het huidige Noord-Willemskanaal en naar het oosten tot aan de Koeweg uitgebreid.

Bij de eerste kadastrale meting in 1832 bedroeg het oppervlak bouwland op de Looneresch bijna 100 hectare. Er waren twaalf grondeigenaren met bezittingen in grootte variërend van nog geen twee hectare tot bijna zestien hectare. Samen hadden ze maar liefst ruim 300

perceeltjes op de es. De ruilverkaveling maakte begin jaren zeventig rigoureuus een eind aan de kleinschaligheid van de Looneresch.

3 Droge voeten houden langs het Taarlosche Diep

Tijdens dit deel van de route vallen de houtwallen langs het Taarlosche Diep op. De oude naam van het gebied is Sepelbosschen. De naam is afgeleid van het Drentse woord 'siepelgras', ofwel zegge.

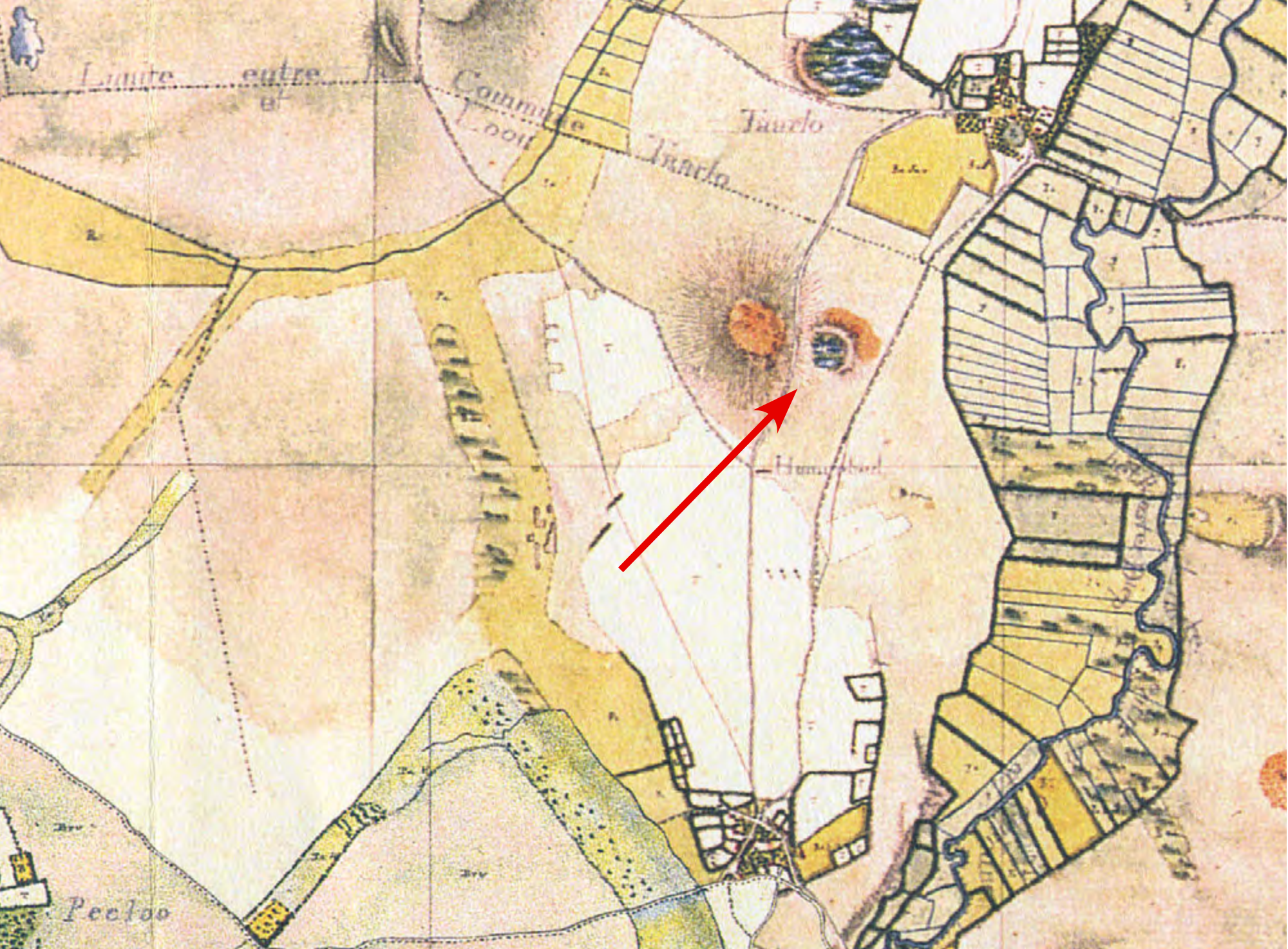
U ziet twee soorten wallen: wallen evenwijdig aan de beek en wallen die er dwars op staan. Het oudst zijn meestal de wallen die evenwijdig aan het diep lopen en min of meer de grens van het beekdal volgen. Ze dienden vooral als vee-kering. Hier is goed te zien dat vaak ook wat hogere gedeelten bij het dal werden betrokken. Ook als het water hoog stond, konden de dieren met droge voeten op het land blijven. De dwarswallen lopen in de richting van de beek. Dichter bij het water gaan ze over in slo-tjes. Deze dwarswallen werden nodig toen het gemeenschappelijk gebruik van de groenlanden werd beëindigd. In Loon werd het beekdal in 1640 onder de markegenoten verdeeld.

[BOERMARKE, HOUTWAL](#)

4 De turf van het dorp

Het Taarlose Veentje links van het pad is net als veel andere Drentse veenplassen waar-schijnlijk in de laatste ijstijd ontstaan. Het was de ijstijd waarin het hier weliswaar buitenge-woon koud was, maar waarin de gletsjers Nederland nooit bereikt hebben. Het veentje is een zogeheten pingo, ook wel pingoruïne ge-noemd. Ze ontstonden in die laatste ijstijd door grondwater dat aan de oppervlakte bevroor en

kon uitgroeien tot tientallen meters hoge ijsbergen. Hierbij werd de grond ingedrukt en opzij geschoven, zodat na het smelten van het ijs een kuil overbleef met een verhoogde rand er omheen. Op het fragment van de zogeheten Franse kaart van 1812 zijn de ronde vorm en de hogere rand goed te herkennen (zie pijl). In de loop van de tijd groeiden de pingo's dicht met veen. Tal van generaties inwoners van Loon hebben zich 's winters gewarmd aan turf uit het veentje. Aan de rand van het veentje zijn die oude veenputten voor een deel nog steeds herkenbaar.

[IJSTIJD, PINGO, VEENVORMING](#)

5 Hunebed

Voor u rechtsaf naar Taarlo loopt, moet u even linksaf naar het hunebed van Loon. Het wordt algemeen beschouwd als een van de gaafste hunebedden. Bovendien ligt het buitengewoon fraai aan de rand van de Loonersch. Niet voor niets gaan we er van uit dat het trechterbekervolk zijn hunebedden 5000 jaar geleden op magische plaatsen oprichtte. Zoals vrijwel alle Drentse hunebedden was ook het hunebed van Loon eigendom van de boer-marke. Toen de markegronden in de negentiende eeuw onder de boeren verdeeld werden, zaten veel dorpen met hun hunebed in de maag - om een nogal topzware vergelijking te gebruiken. Geen boer had destijds belang bij het bezit

FOTO: JOOP VAN DE MERBEL

START

26

KAART

van een monument waar je niets mee kon beginnen. De boeremarke van Loon besloot hun hunebed in 1848 aan de provincie te schenken. In plaats van een enthousiast bedankje bleef het vervolgens al met al zo'n twintig jaar stil van de kant van de provincie. In 1869 besloten de gezamenlijke Loner boeren hun hunebed voor de tweede keer aan de provincie te schenken... Deze keer werd het cadeau wel in dank aanvaard...

Over het hunebed van Loon uit die tijd is bekend dat het vrijwel geheel met de oorspronkelijke dekheuvel bedekt was. Alleen de bovenkant van de dekstenen stak boven het zand uit. De Nederlandse archeologen in die dagen geloofden niet in kunstmatige dekheuveldes, maar dachten dat de hunebedden in de loop van de

tijd met stuifzand bedekt waren. Met vereende krachten werd het hunebed van Loon in 1870 dan ook van zijn kostbare dekheuvel beroofd...

[HUNEBED](#)

5 Heirweg van Loon naar Taarlo

De zandweg die u richting Taarlo brengt, is een van de oudste doorgaande wegen in Drenthe. U ziet hem dan ook op de Franse kaart op [\(pag. 25\)](#) en op de oude topografische kaart op [\(pag. 18\)](#) staan. Ook de naam Heirweg wijst op een rijk verleden, hoewel het niet geheel duidelijk is waar het in dit geval precies op slaat. Het woord heir kan namelijk verwijzen naar 'leger' - een weg waar de troepen langs trokken - maar het kan ook op 'heren' slaan. In het laatste geval mogelijk de heren van de Landschap Drenthe die het toezicht hadden op het onderhoud van de belangrijke doorgaande wegen.

[MIDDELEEUWEN](#)

6 Arlo, Taarlo, Tynaarlo

Al jaren is er een zekere wedijver tussen de bewoners van het dorp Taarlo en het noordelijker gelegen Tynaarlo. Beide beweren ze dat hun dorp voor het eerst genoemd is in een oorkonde uit het jaar 820. Daarmee zeggen ze allebei

dat hun dorp het oudste van Drenthe is... In de bewuste oorkonde uit 820 schonk ene Theodgrim zijn onroerende goederen genaamd de Villa Arlo aan de eerdergenoemde abdij Werden aan de Roer. Aangenomen wordt dat de schenking van Theodgrim feitelijk een groot deel van het gebied tussen de Drentsche Aa en het Eelderdiep omvatte. Het is dan ook waarschijnlijk dat beide plaatsnamen Taarlo en Tynaarlo van die ene landgoednaam Arlo zijn afgeleid. Hetgeen de historische strijd vooralsnog onbeslist doet eindigen.

8 Op de Brink van Taarlo

De kuil op de brink van Taarlo is een oude dobbe. Vroeger waren deze op de Drentse brinken algemeen, maar ze zijn in de loop van de tijd bijna allemaal verdwenen. De dobbe van Taarlo is een van de mooiste exemplaren. Hij diende als reservoir voor bluswater en was ook een drinkplaats voor het vee. Omdat er in droge perioden te weinig water in stond, bouwde de boermarke van Taarlo later een diepe gemetselde put naast de kuil. Op een gegeven moment werd deze vervangen door een lange stalen buis met een pomp erop. Op de brink van Taarlo is in 1850 een schooltje gebouwd.

De brink was markegrond. Voor dat doel stond men in het dorp graag een stukje grond aan de gemeente beschikbaar. Ook het eerste schooltje van Loon stond indertijd op de brink. Aanvankelijk telde de school van Taarlo twaalf leerlingen die alleen in de wintermaanden les kregen. In 1880 werd het schooltje gesloten en gingen de kinderen voortaan in Oudemolen naar school. Dat is tot 2013 zo gebleven.

[BRINK](#)

9 Nationaal Park Drentsche Aa

Sinds de jaren zestig is Staatsbosbeheer in het beekdal van de Drentsche Aa actief om het landschap nieuwe kansen te geven. In die tijd leek het met de Drentsche Aa dezelfde kant op te gaan als met vrijwel alle andere beken in Nederland. Er lagen plannen voor een grote ruilverkaveling waarbij de Drentsche Aa grotendeels zou worden rechtgetrokken.

Met name de middenloop van de Drentsche Aa, zoals hier het Taarlosche Diep, bleef indertijd voor drastische ingrepen gespaard. Hier kon het oude beekdallandschap zich dan ook handhaven en wandelt u door een van de meest authentieke cultuurlandschappen die Nederland rijk is.

In 2002 werd voor het gebied in de driehoek Assen-Gieten-Glimmen het Nationaal Park-Drentsche Aa in het leven geroepen. 'Behoud door vernieuwing' luidt het motto van de betrokken gemeenten en organisaties. Samen zorgen zij ervoor dat het Drentsche Aa-gebied zich verder kan ontwikkelen. Het gaat in totaal om ruim tienduizend hectare waarvan ongeveer eenderde deel natuurgebied is.

[BEEKDAL, NATUURONTWIKKELING](#)

FOTO: WILLEM KOLVOORT

10 Beek uit de bocht

U komt hier tamelijk dicht bij het Loonediep dat zich al kronkelend een weg lijkt te zoeken door de madelanden. U ziet er een mooi

voorbeeld van een oude beekafsnijding. De begroeiing laat het verloop van de oudere rivierbocht goed zien. De stroming spoelt in de buitenbochten grond weg, terwijl in het rustige water in de binnenbocht juist grond wordt afgezet. De bocht wordt steeds wijder en zo kan het voorkomen dat twee bochten elkaar bereiken en zichzelf afsnijden.

Deze natte groenlanden zijn erg soortenrijk en kruidenrijk gebleven, omdat ze nooit bemest zijn. Madelanden waren oorspronkelijk hooilanden. Het woord 'made' of 'maat' is verwant aan 'maaien'. Door schade en schande wijs geworden wisten de boeren dat je madelanden waar bepaalde grassoorten als 'slappe zegge' de overhand hadden, het beste kon maaien als het gras vochtig was. Daarom werd er in juli vaak 's nachts gemaaid. Om een uur of drie uur trokken de boeren gewapend met hun zeisen en voorzien van de nodige proviand naar het hooiland dat kletsnat was van de ochtenddauw. Was het gras na een aantal dagen voldoende droog, dan werd het op draagstokken naar de weg afgevoerd. Het land was te drassig om je er met paard en wagen op te wagen.

[GROENLAND](#)

10 Koel, helder water

Het Smalbroekerloopje wordt gevoed door kwelwater vanuit het Ballooërveld. Het is een van de fraaiste bovenloopjes in het stroomdal van de Drentsche Aa. Het water is helder en zuurstofrijk. De beekbodem is zanderig. Door de schaduw van de bomen groeit hier maar weinig in het water.

Blootgesteld aan het zonlicht kunnen bepaalde ijzerverbindingen in het water kleureffecten veroorzaken, die erop lijken alsof er olie op het water drijft. Niets is echter minder waar. 't Zal moeite kosten schoner water te vinden...

[GRONDWATER, IJZEROER](#)

11 Onuitwisbaar stempel op de Drentsche Aa

Aan de rand van de laagte die het Tichelhuis genoemd wordt, staat een monument voor landschapsarchitect Harry de Vroome (1920-2002) die zich inzette voor de Drentsche Aa en het kostbare stroomdal. De Vroome leverde een belangrijke bijdrage aan de omslag in de ruilverkaveling van het stroomdallandschap Drentsche Aa die er uiteindelijk voor zorgde dat het gebied behouden bleef. Harry De Vroome werkte nog mee aan de eerste editie van deze

Knapzakroute. De Groninger kunstenaar Bastiaan de Groot maakte dit gedenkteken van Zweeds graniet. Er zitten vier gaten in. Door de gaten zoom je als het ware in op het veld, het diep, de es en het dorp. 'Een landschap waarin je de menselijke geschiedenis en haar natuurlijke oorsprong kunt lezen. Met dit monument onderstrepen we Harry's stempel op de Drentsche Aa', zei Henk Dommerholt van de

FOTO: KLAAS VAN SLOOTEN

START

35

KAART

organiserende stichting bij de onthulling van het monument in 2004.

De veldnaam Tichelhuis van dit gebied suggereert dat hier indertijd 'geticheld' is. Hier werd waarschijnlijk al in de middeleeuwen klei gegraven en ter plaatse in een veldoven tot steen gebakken. Hier en daar zijn stukken van kloostermoppen gevonden.

12 Uitzicht over de Ballooëresch

De route voert langs de Ballooëresch. U zult zien dat het een van de mooiste oude esen van Drenthe is. Opvallend zijn hier de hoogteverschillen tussen de es en het beekdal die hier en daar zo'n vijf meter bedragen. Duidelijk is te zien dat Balloo in de omgeving op het hoogste punt ligt, een stuk hoger dan Loon aan de overkant van het diep.

De weg tussen Loon en Balloo ging vroeger via een voorde door het Loonerdiep. Pas in 1910 werd hier een straatweg aangelegd. Aan weerszijden plantte men iepen die in de loop van de tijd uitgroeiden tot enorme exemplaren. De beruchte iepziekte heeft in de afgelopen decennia de meeste oude iepenbomen geveld. Bij een recente reconstructie van de weg is de boomrij aan weerszijden hersteld.

13 **Mysterieuze putjes in een deksteen van het hunebed**

FOTO: KARLA LEEFTINK

In 1871 schonk de boermarke van Balloo het hunebed op de grens van de es aan de provincie 'om een zoo eerbiedwaardig gedenkteken der grijze oudheid voor de slooping te bewaren en aan de nakomelingschap over te leveren'. De burenen van Loon waren hen voorgegaan, zoals we eerder zagen.

Het Ballooër hunebed D16 hoort met zijn negen dekstenen tot de grotere hunebedden. Een bijzonderheid zijn de 'putjes' in de zesde deksteen. Archeologen noemen ze 'cupmarks'. Ze ontstonden door met kleine stenen op de grote steen te kloppen. Sommigen brengen ze in verband met offerrituelen. Ze zijn waarschijnlijk in de bronstijd (2000-800 v.Chr.) aangebracht.

14 Drenthe in het klein

In 1948 kocht Het Drentse Landschap het heideveld Kampsheide voor bijna 14 duizend gulden van de familie Oldenhuis Gratama. Het was destijds het eerste terrein van de stichting. Het is een zeer gevarieerd terrein met heideveldjes, kletsnatte stukken heide, een ven, je neverbesstruwelen, strubben, natte madelanden, houtwalleetjes en oud eiken- en beukenbos. 'Drenthe in het klein', zeggen ze wel eens bij Het Drentse Landschap.

Toch is Kampsheide méér dan een 'gewoon' natuurgebied. Vanaf circa 3500 tot in het begin van onze jaartelling is dit gebied op de beekdalflank van het Deurzerdiep/Loonerdiep zo goed als zeker permanent bewoond geweest.

Prehistorische graven verraden tot op de dag van vandaag hun aanwezigheid. Daarna verplaatste de menselijke activiteit zich naar de hogere, zwaardere gronden richting Balloo en Rolde. Op Kampsheide liggen 44 grafheuvels van de nieuwe steentijd tot en met de ijzertijd. Archeologen vonden er verder een urnenveld en raatakkers uit de ijzertijd. De meest imposante grafheuvels liggen midden op het veld. Ze stammen uit de midden-bronstijd (1800-1100 v.Chr.). Archeologen omschrijven ze als meerperiodenheuvels. Ze zijn minstens drie keer als begraafplaats gebruikt en steeds werden ze een stukje hoger en breder.

[GRAFHEUVEL, PREHISTORIE, URNENVELD, CELTIC FIELD](#)

16 De Noord-Ooster Lokaal Spoorweg
Vanaf Kampsheide volgt u het tracé van de oude spoorlijn van de Noord-Ooster Lokaal Spoorweg richting Assen. Vroeger lagen er een dijkje en een spoorbrug om de lijn het beekdal van het Deurzerdiep te laten oversteken. In 1905 werd de lijn Assen-Stadskanaal voor het reizigersverkeer geopend. Tot 1948 reden er treinen. Dezelfde NOLS exploiteerde ook de spoorlijnen van Zwolle naar Emmen, van Em-

men naar Stadskanaal en van Stadskanaal richting Veendam. In Rolde is het stationnetje van de NOLS bewaard gebleven. U vindt het - hoe kan het anders - aan de Stationsstraat in Rolde.

17 Het Poepenhemeltje van Bommen Berend

Een houten pad door het drassige land aan de overkant van het Deurzerdiep brengt u naar het Poepenhemeltje. Het verhaal wil dat dit vestingwerkje in 1672 werd opgeworpen. Binnen de wallen zou de aanvoerderstent van bisschop Bernard van Galen van Munster ofwel 'Bommen Berend' hebben gestaan toen deze rond 28 augustus op doorreis was naar of van de stad Groningen. Of het verhaal waar is? Nie-

mand heeft het ooit nog kunnen onderbouwen met historisch materiaal. Het verhaal is er echter niet minder spannend om.

BRON: DRENTS ARCHIEF

19 Armoede op het Dijkveld

Tot voor enkele decennia was het Dijkveld nog in gebruik als militair oefenterrein. Eerder hield de Asser schutterij er haar geweer-oefeningen. De militaire bestemming betekende de redding van het natuurgebied, want het ontsnapte op deze manier aan de ontginning. Tot in de twintigste eeuw hebben aan het pad over het Dijkveld plaggenhutten gestaan. Ook zetten mensen hun woonwagens er neer. Jarenlang was er strijd tussen de diaconieën van Assen en Rolde over de vraag wie zich voor deze arme mensen verantwoordelijk zou moeten voelen.

20 De omleiding van het Loonediep

Oorspronkelijk lag het Loonediep ten westen van het huidige Loon. Deze tak verzandde op den duur, waarna het diep zich in deze omgeving een doorgang door de Rolderug forceerde om voortaan ten oosten van Loon noordwaarts te stromen. De doorbraak leidde in dit gebied tot opvallende hoogteverschillen. Het oude stroomdal werd in de negentiende eeuw vergraven tot het Noord-Willemskanaal. In 1965 kwam er een verbindingskanaal tussen het 'genormaliseerde' Deurzerdiep en het Noord-Willemskanaal. U bent het zojuist voor de tweede keer gepasseerd. Het gevolg van deze ingreep was dat het oorspronkelijke Deurzerdiep/Loonediep als het ware weer helemaal opnieuw moest beginnen.

WEIDEBEEKIUFFER - FOTO: JAAP DE VRIES

De uil in de olmen

Zelden zult u zulke mooie iepen zien als aan de weg over de es van Loon naar Balloo. Helaas zijn veel van de bomen slachtoffer geworden van de iepziekte en moesten ze vervangen worden. Deze ziekte, veroorzaakt door een schimmel, sloeg vanaf het begin van de twintigste eeuw als een epidemie om zich heen en maakte de iep tot een zeldzaamheid in deze streken.

Luister naar het hele verhaal

Colofon

Teksten: Bertus Boivin

Route advies: Roelof Huisman, Tea Snippe (BOKD)

Cover illustratie: Marcel Leuning

Projectcoördinatie: Hanna Schipper
(Het Drentse Landschap)

Topografie: ArcGIS online en Kadaster/OpenStreetMap

Vormgeving: Smartmobiletour.nl

Deze digitale knapzakroute is mede mogelijk gemaakt door:

Recreatieschap Drenthe

Gemeente Assen

gemeente Tynaarlo

GEMEENTE

NOORDENVELD

GEMEENTE
MIDDEN-DRENTHE

provincie Drenthe

START

44

KAART

Knapzakroutes

Heeft u genoten van deze wandeling en wilt u nog meer onbekende paden ontdekken?

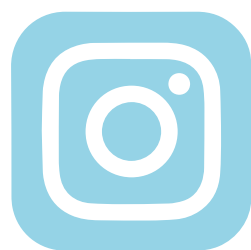
Download meer routes via

www.eindjeomindrenthe.nl

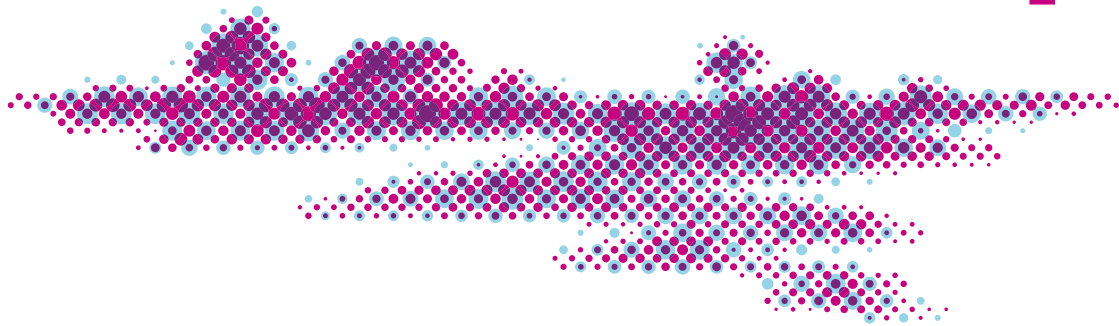
en kijk voor aanvullende informatie op

www.knapzakroutes.nl.

Volg ons op:

Het Drentse Landschap

START

45

KAART